

VE STÍNU METTERNICHOVY STĚLY

Egyptská sbírka na zámku Kynžvart

IN THE SHADOW OF THE METTERNICH STELA

Egyptian Collection in the Kynžvart Castle

NÁRODNÍ
MUZEUM

NÁRODNÍ
MUZEUM

VE STÍNU METTERNICHOVY STÉLY
Egypťská sbírka na zámku Kynžvart

IN THE SHADOW OF THE METTERNICH STELA
Egyptian Collection in the Kynžvart Castle

Pavel Onderka | Christian E. Loeben | Gabriela Vrtalová
Jiří Honzl | Petra Jadlovská | Olaf E. Kaper

Fotografie předmětů | Photographs of Objects
Martin Frouz | Jiří Vaněk

Výzkum egyptských mumií ve sbírkách státního zámku Kynžvart proběhl ve spolupráci se společnostmi Affidea Praha, s.r.o., a Medicon, a.s.

The research on the Egyptian mummies in the collections of the Kynžvart Castle was carried out in cooperation with Affidea Praha, s.r.o., and Medicon, a.s.

Recenzenti | Reviewed by Ondřej Cink & Jana Mynářová.

Vědecký redaktor | Scientific Editor: Ladislav Bareš

Fotografie předmětů | Photographs of Objects: Martin Frouz | Jiří Vaněk

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/18.III.e, Národní muzeum, 00023272).

This work was financially supported by the Ministry of Culture of the Czech Republic (DKRVO 2019–2023/18.III.e, National Museum, 00023272).

Předměty a fotografie © Národní muzeum | Národní památkový ústav – státní zámek Kynžvart | Affidea Praha, s.r.o. | Medicon, a.s. | Pavel Onderka, Martin Frouz | Jiří Vaněk | Jaroslav Kocourek | Petr Kříž

Texty © Pavel Onderka | Christian E. Loeben | Gabriela Vrtalová | Jiří Honzl | Petra Jadlovská | Olaf E. Kaper

Layout © AGAMA® poly-grafický ateliér, s.r.o.

Typeset by AGAMA® poly-grafický ateliér, s.r.o.

Cover design © AGAMA® poly-grafický ateliér, s.r.o.

© National Museum, Prague 2023.

ISBN 978-7036-80-826-8

OBSAH

Úvod	8
Poděkování	10
Kapitola první: Sběrka egyptských starožitností v Metternichově knížecím muzeu na zámku v Kynžvartě	
<i>Petra Jadlovská</i>	12
Kapitola druhá: Metternichova stéla a její repliky	
<i>Christian E. Loeben Pavel Onderka</i>	38
Kapitola třetí: Lidské mumie	
<i>Gabriela Vrtalová</i>	44
Kapitola čtvrtá: Rakev pro Pentahutrese	
<i>Pavel Onderka</i>	64
Kapitola pátá: Pohřební výbava nositele pečeti Kenamona	
<i>Pavel Onderka Jiří Honzl</i>	76
Kapitola šestá: Zvířecí mumie	
<i>Gabriela Vrtalová</i>	92
Kapitola sedmá: Kanopická nádoba pro Vedžahorresneta	
<i>Pavel Onderka</i>	100
Kapitola osmá: Vešebt pro Anchefenmuta	
<i>Pavel Onderka</i>	106
Kapitola devátá: Skaraby a skaraboidy	
<i>Pavel Onderka</i>	110
Kapitola desátá: Amulety	
<i>Pavel Onderka Jiří Honzl</i>	122
Kapitola jedenáctá: Bronzové sošky egyptských božstev a posvátných zvířat	
<i>Christian E. Loeben</i>	144
Kapitola dvanáctá: Textilie	
<i>Pavel Onderka</i>	156
Kapitola třináctá: Stéla s vyobrazením boha Tutua	
<i>Olaf E. Kaper</i>	160
Kapitola čtrnáctá: Terakotová busta boha Sarápida	
<i>Jiří Honzl</i>	164
Kapitola patnáctá: Skleněný rám s popsanými úlomky papyru a palmovým listem	
<i>Christian E. Loeben</i>	168
Kapitola šestnáctá: Obelisky jako suvenýry z Říma	
<i>Christian E. Loeben</i>	172
Kapitola sedmnáctá: Moderní egyptské skaraby	
<i>Christian E. Loeben</i>	180
Epilog	
<i>Christian E. Loeben</i>	184
Shrnutí	186
Chronologie	188
Bibliografie	190

CONTENTS

Introduction	9
Acknowledgements	10
Chapter One: The Collection of Egyptian Antiquities in Prince Metternich Museum in the Kynžvart Castle	
<i>Petra Jadlovská</i>	13
Chapter Two: The Metternich Stela and Its Replicas	
<i>Christian E. Loeben Pavel Onderka</i>	39
Chapter Three: Human Mummies	
<i>Gabriela Vrtalová</i>	45
Chapter Four: Coffin for Pentahutres	
<i>Pavel Onderka</i>	65
Chapter Five: Funerary Equipment of the Seal-Bearer Qenamun	
<i>Pavel Onderka Jiří Honzl</i>	77
Chapter Six: Animal Mummies	
<i>Gabriela Vrtalová</i>	93
Chapter Seven: Canopic Jar for Udjahorresnet	
<i>Pavel Onderka</i>	101
Chapter Eight: Shabti for Ankhefenmut	
<i>Pavel Onderka</i>	107
Chapter Nine: Scarabs and Scaraboids	
<i>Pavel Onderka</i>	111
Chapter Ten: Amulets	
<i>Pavel Onderka Jiří Honzl</i>	123
Chapter Eleven: Bronze Figures of Egyptian Deities and Sacred Animals	
<i>Christian E. Loeben</i>	145
Chapter Twelve: Textiles	
<i>Pavel Onderka</i>	157
Chapter Thirteen: The Tutu Stela	
<i>Olaf E. Kaper</i>	161
Chapter Fourteen: Terracotta Bust of the God Sarapis	
<i>Jiří Honzl</i>	165
Chapter Fifteen: Glass Frame with Inscribed Papyrus Fragments and a Palm Leaf	
<i>Christian E. Loeben</i>	169
Chapter Sixteen: Souvenir Obelisks from Rome	
<i>Christian E. Loeben</i>	173
Chapter Seventeen: Modern Egyptian Scarabs	
<i>Christian E. Loeben</i>	181
Epilogue	
<i>Christian E. Loeben</i>	185
Summary	187
Chronology	189
Bibliography	190

ÚVOD

Na státním zámku Kynžvart v západních Čechách se nachází rozsáhlá sbírka egyptských starožitností, kterou v průběhu 19. století nashromáždil kancléř Metternich a jeho potomkové. Původně sbírce dominovala magická stéla, která do obecného povědomí vešla po názvem Metternichova stéla. Stéla byla však v meziválečném období prodána ženevskému bankéři, který ji v období poválečném prodal Metropolitnímu muzeu umění v New Yorku, v jehož sbírkách se nachází dodnes. Význam stély byl rozpoznán již v dobách, kdy ji hostily zdi kynžvartského zámku. Originál stély či její sofistikované repliky zaslané do řady předních evropských institucí studovala celá řada významných egyptologů.

Ve stínu Metternichovy stély však pomyslně zůstávala řada hodnotných předmětů, které tvořily a dodnes tvoří egyptskou sbírku na zámku Kynžvart. Jedná se především o dvě rakve s mumii nositele pečeti Kenamona z 18. dynastie a kněze boha Amenrea Pentahutrese z přelomu 20. a 21. dynastie. Archivním studiem se dále podařilo zjistit, že řada předmětů zámecké sbírky, včetně dvou luků, jež v českých egyptologických sbírkách nemají obdoby, tvořila součást Kenamonovy pohřební výbavy.

V rámci přípravy této knihy se také podařilo ve sbírkách identifikovat vzácnou stélu s vyobrazením egyptského boha Tutua a nově ji představit odborné i laické veřejnosti. Pozornost si zaslouží řada dalších jednotlivostí, ale také celé typologické soubory předmětů, například fajánsové amulety nebo skaraby.

Egyptská sbírka na zámku Kynžvart byla v minulosti studována Evženem Strouhalem (*Egyptian Mummies in Czechoslovak Collections*, 1979), Miroslavem Vernerem (*Altägyptische Särge in den Museen und Sammlungen der Tschechoslowakei*, 1982) a v neposlední řadě Ladislavem Varadzinem (*Egyptiaka na zámcích v západních Čechách*, 2001).

Kynžvartská egyptská sbírka je v současnosti v západních Čechách osamocená, i když tomu tak vždy nebylo. Další egyptské sbírky srovnatelného rozsahu se nacházely v Městském muzeu v Kraslicích, kam je daroval Ervín Felix Maria z Nostic-Rienecku, a v soukromém držení Johanna von Coudenhove-Kalergi na zámku v Poběžovicích. Obě sbírky stihl po konci druhé světové války v souvislosti s uplatněním tzv. Benešových dekretů krutý osud a jejich zbytky byly s jistým časovým odstupem převedeny do Náprstkova muzea v Praze.

Předkládaná kniha je výsledkem dlouholeté přátelské a kolegiální spolupráce mezi Národním muzeem – Náprstkovým muzeem asijských, afrických a amerických kultur a Národním památkovým ústavem, resp. správou státního zámku Kynžvart.

Do této spolupráce se v průběhu let zapojila dvě pražská diagnostická centra, Affidea Praha, s.r.o. a Medicon, a.s., ve kterých probíhala vyšetření lidských a zvířecích mumii ze zámeckých sbírek.

Předkládaná kniha není jediným výsledkem spolupráce. Náprstkovo muzeum se po uplynulá desetiletí těšilo trvalé podpoře zámku Kynžvart při pořádání výstav a přípravě vědeckých publikací, za které jmenujme mezinárodní výstavu a doprovodnou odbornou publikaci *Théby. Město bohů a faraonů*, stále aktuální výstavu *Na březích Nilu* nebo řadu vědeckých publikací *Atlas egyptských mumii v českých sbírkách*. Státní zámek Kynžvart v rámci spolupráce získal odbornou podporu tolik prospěšnou pro sbírky v něm uchovávané. Vedle toho se zámek Kynžvart v posledních letech stal cílem návštěv řady zahraničních egyptologů, kteří obdivovali nejen jeho egyptské sbírky, ale také ostatní poklady zámeckého inventáře.

Ondřej Cink & Pavel Onderka

INTRODUCTION

The State Castle Kynžvart in Western Bohemia hosts an extensive collection of Egyptian antiquities, which Chancellor Metternich and his offsprings assembled during the 19th century. Originally, a magic stela, which has been generally known as the Metternich Stela, dominated the collection. However, the stela was sold during the interwar period to a Geneva-based banker, who in the post-war period sold it to the Metropolitan Museum of Art in New York City, where it is kept now. The importance of the stela was recognized already when it was stored within the walls of the Kynžvart Castle. The original of the stela, as well as its sophisticated replicas sent to a number of renowned European institutions, were studied by distinguished Egyptologists.

However, a whole series of valuable objects that have formed part of the Egyptian collection in the Kynžvart Castle have remained *in the shadow of the Metternich Stela*. Above all, this is true especially for two coffins with mummies belonging to the seal-bearer Qenamun of the Eighteenth Dynasty and the priest of Amun-Ra Pentahutres from the turn of the Twentieth and Twenty-first Dynasty. In the case of the former, research in relevant archival materials revealed that a number of objects from the castle collection, including two bows, which are without parallels in Egyptological collections in Czechia, constituted part of Qenamun's funerary equipment.

Within the preparation of the present publication, a unique stela with the depiction of the Egyptian god Tutu was identified and presented to the academic and general audience for the first time. Other individual objects, as well as typological sets, e.g., faience amulets and scarabs, also deserve attention of readers.

The Egyptian collection at the Kynžvart Castle has been previously studied by Eugen Strouhal (*Egyptian Mummies in Czechoslovak Collections*, 1979), Miroslav Verner (*Altägyptische Särge in den Museen und Sammlungen der Tschechoslowakei*, 1982) and last but not least by Ladislav Varadzin (*Egyptiaka na zámčích v západních Čechách*, 2001).

The Egyptian collection at the Kynžvart Castle is currently the only one in Western Bohemia, although it was not always the case. Other comparably sized collections were kept in the Municipal Museum in Kraslice, as a donation of Erwin Felix Maria von Nostitz-Rieneck, and in the private possession of Johann von Coudenhove-Kalergi at the Pobežovice Castle. Both collections met a cruel fate after the end of the World War II in connection with the implementation of the so-called Beneš Decrees. Their remains were, with a certain delay, transferred to the Náprstek Museum in Prague.

The present book is a result of a years-long friendly and collegial collaboration between the National Museum – Náprstek Museum of Asian, African and American Cultures and the National Heritage Institute – State Castle Kynžvart Administration.

The two institutions have been joined by two Prague-based diagnostic centres, Affidea Praha and Medicon, that carried out examination of both human and animal mummies from the castle collections.

The present book has not been the only outcome of the above-described collaboration. In the past decades, the Náprstek Museum has enjoyed the lasting support of the Kynžvart Castle for exhibitions and scholarly publications. To name a few, the collaboration produced an international exhibition with an accompanying scholarly publication *Thebes. City of Gods and Pharaohs*, an ongoing exhibition *On the Banks of the Nile* and the series of publications *Atlas of Egyptian Mummies in the Czech Collections*. Within this framework, the Kynžvart Castle has received professional assistance so important for the collections it keeps. In addition, in recent years, the Kynžvart Castle has been visited by a number of Egyptologists from abroad who admired not only its Egyptian collections, but also the other treasures from its inventory.

PODĚKOVÁNÍ | ACKNOWLEDGEMENTS

Vlastimil Vrtal | Jana Urbánková | Jiří Vaněk
Národní muzeum – Náprstkovo muzeum | National Museum – Náprstek Museum

Ondřej Cink | Eduard Kovalda | Ladislav Novotný | Štefan Brštiak
Státní zámek Kynžvart (Národní památkový ústav) | Castle Kynžvart (National Heritage Institute)

Jakub Nekula | Jiří Bučil | Lubica Oktábcová | Amjad Hani Bani
Affidea Praha, s.r.o.

David Karásek | Veronika Karásková | Hana Jiříčková | Milan Zapletal
Medicon, a.s.

Friederike Seyfried | Frank Marohn | Thomas Schelper
Egyptské muzeum a Sběrka papyrů, Berlin | Egyptian Museum and Papyrus Collection, Berlin

Regina Hölzl | Michaela Hüttner
Kunsthistorické muzeum ve Vídni | Kunsthistorisches Museum Wien

Ladislav Bareš | Renata Landgráfová
Český egyptologický ústav, Univerzita Karlova | Czech Institute of Egyptology, Charles University

Jana Mynářová
Ústav starého Předního východu, Univerzita Karlova | Institute of Ancient Near Eastern Studies, Charles University

Silke Grallert
Berlínsko-braniborská akademie věd | Berlin-Brandenburg Academy of Sciences

Stefano Grandesso | Campbell Price | Luigi Prada | Kirsten Konrad
Peter Paminger | Barbara Lüscher | Malte Sperlich
Lenka Pospíšilová | Radek Podhorný
Kolegové a přátelé | Colleagues and Friends

Kapitola první

SBÍRKA EGYPTSKÝCH STAROŽITNOSTÍ V METTERNICHOVĚ KNÍŽECÍM MUZEU NA ZÁMKU V KYNŽVARTĚ

Petra Jadlovská

Vznik muzea v kynžvartském zámku

Muzeum na kynžvartském zámku (obr. 1.1) patří k nejstarším v Evropě. Zrod této instituce byl důsledkem několika okolností. Nejdůležitějším faktorem byl jeho zakladatel Klemens Václav Nepomuk Lothar kníže Metternich (1773–1859), osobnost s širokými zájmy a mimořádným společenským postavením, jenž v letech 1809 až 1848 působil jako rakouský ministr zahraničí a souběžně v letech 1821 až 1848 také jako kancléř. Metternich byl rodiči a vychovateli veden v duchu osvícenství a podporován v rozvíjení všestranných zájmů. Ty se projevy již na studiích v Mohuči a Štrasburku, kde se aktivně věnoval přírodním vědám, historii a umění (Siemann 2016: 58–82). Tyto záliby velice rychle vyústily ve „sběratelství až hromadění předmětů všeho druhu“ (Bohatý – Velebil 2017: 6). Obklopoval se množstvím uměleckých děl, obrazy, grafikami, mapami, sochami, starožitnostmi, ale i vynálezy, modely, různými přístroji a kuriozitami. Tyto předměty rozhodně shromažďoval nejen kvůli společenské prestiži, ačkoli u člověka jeho druhu nelze čekat, že by si tento rozměr neuvědomoval a nebyl s to jej patřičně využít. Jelikož bylo jeho sběratelské úsilí všeobecně známo, mnoho z těch, kteří chtěli získat jeho přízeň, mu věnovalo dary natolik zajímavé, aby mohly být později vystaveny. Už v roce 1802, v samém počátku Metternichovy diplomatické kariéry, zmiňuje rakouský orientalista a pozdější prezident Rakouské akademie věd Joseph Hammer-Purgstall (1774–1856), že budoucímu kancléři, jenž se „vášnivě zajímá o starožitnosti, daroval hrst plnou malých egyptských amuletů, jaké bývají nalézány u mumii“ (Bachofen von Echt 1940: 126).

Ačkoliv se jednalo o osobní dar ve velmi rané době, velmi dobře ilustruje Metternichův zájem, který posléze vyústil v založení muzea na Kynžvartě. Jakkoliv šlo o zájem laický, jak bývá jeho osobě vyčítáno některými současnými kunsthistoriky (např. Petřeková 2014), nelze mu upřít výrazný formativní vliv, který ze své společensko-politické pozice mohl aplikovat, a skutečně tak činil. Zároveň byl osobně součástí mnoha spolků a společností. Mezi nejvýznamnější patří funkce kurátora vídeňské Akademie umění, kterou zastával od roku 1810, nebo od roku 1832 členství v *Instituto di corrispondenza archeologica* (dnešní Německý archeologický ústav), jehož provoz byl financován pruským státem. V roce 1841 se dokonce stal jeho prezidentem (Dufková – Ondřejová 2006: 45). Souběžně své vědomosti rozšiřoval neustálým přísunem aktuálních informací a vlastní názory třbil živou diskuzí s velkým počtem vzdělanců, umělců a intelektuálů (obr. 1.2).

Klíčovým momentem pro vznik zámeckého muzea dne 8. září 1828 (*Einschreib-Buch, das Fürstlich...*, Kancléřova knihovna, č. 27-A-1) bylo zakoupení již tehdy proslulé sbírky kata Karla Husa (1761–1838; obr. 1.3) z Chebu (archiválie inv. č. KY 34375). Tato sbírka, zejména numismatického, mineralogického a regionálně-historického charakteru, představovala základ sbírek pozdějšího muzea. Bez přehánění lze konstatovat, že se jednalo o spouštěcí moment, neboť bez Husovy sbírky by Metternich k otevření vlastního zámeckého muzea pravděpodobně nepřistoupil, přinejmenším ne tak brzy, neboť ve stejné době již čile plánoval komplexní přestavbu kynžvartského zámku s vídeňským architektem Pietro Nobilem (1774–1854). Tu již ve třicátých letech skutečně realizoval (Petrasová 2014: 43).

Při otevření muzea kníže Husovu kolekci doplnil vlastní sbírkou minerálů, mincí a uměleckých předmětů, což ovšem neměl být konečný stav vystavovaných exponátů. Oba muži vystavené sbírky neustále rozšiřovali za příčinnivé korespondence mezi sebou (Humeníková 1998: 73–75; Bohatý – Velebil 2017: 6–8). Zámecké muzeum se zároveň stávalo stále známějším, a to nejen díky osobnosti jeho vlastníka, ale také osobnosti největší živoucí kuriozity –

Chapter One

THE COLLECTION OF EGYPTIAN ANTIQUITIES IN PRINCE METTERNICH MUSEUM IN THE KYNŽVART CASTLE

Petra Jadlovská

Establishment of the Museum in Kynžvart

One of the oldest European museums can be found in the Kynžvart Castle (Fig. 1.1). Its establishment was a result of several circumstances. The most important factor was embodied by a person with wide interests and an extraordinary social status, Klemens Wenzel Lothar, Prince of Metternich (1773–1859), who served as the foreign minister of Austria between 1809 and 1848 and concurrently as Chancellor between 1821 and 1848. His parents and tutors brought him up in the spirit of the Enlightenment, moreover, he was encouraged to develop a broad range of interests. These were evident already during his studies in Mainz and Strasbourg, when he was devoted to natural sciences, history and arts (Siemann 2016: 58–82). Soon, these interests resulted in him “collecting, even hoarding all kinds of objects” (Bohatý – Velebil 2017: 6). Metternich surrounded himself with many works of art, paintings, prints, maps, sculptures, antiquities, as well as inventions, models, various devices and curiosities. He certainly collected these objects not only for the sake of social prestige, although a man of his kind could not be expected to be unaware of this dimension and unable to make proper use of it. Since his efforts in collecting various objects were generally known, many of those

Obr. 1.1
Pohled na zámek Kynžvart od východu (Jaroslav Kocourek, Národní památkový ústav [následně NPÚ] – Státní zámek Kynžvart).

Fig. 1.1
View of the Kynžvart Castle from the east (Jaroslav Kocourek, National Heritage Institute [hereafter NPÚ] – State Castle Kynžvart).

Obr. 1.2
Klemens Václav Nepomuk Lothar
kníže Metternich, 1841, autor: Eduard
von Heuss, inv. č. KY 1533 (Petr Kříž,
NPÚ – Státní zámek Kynžvart).

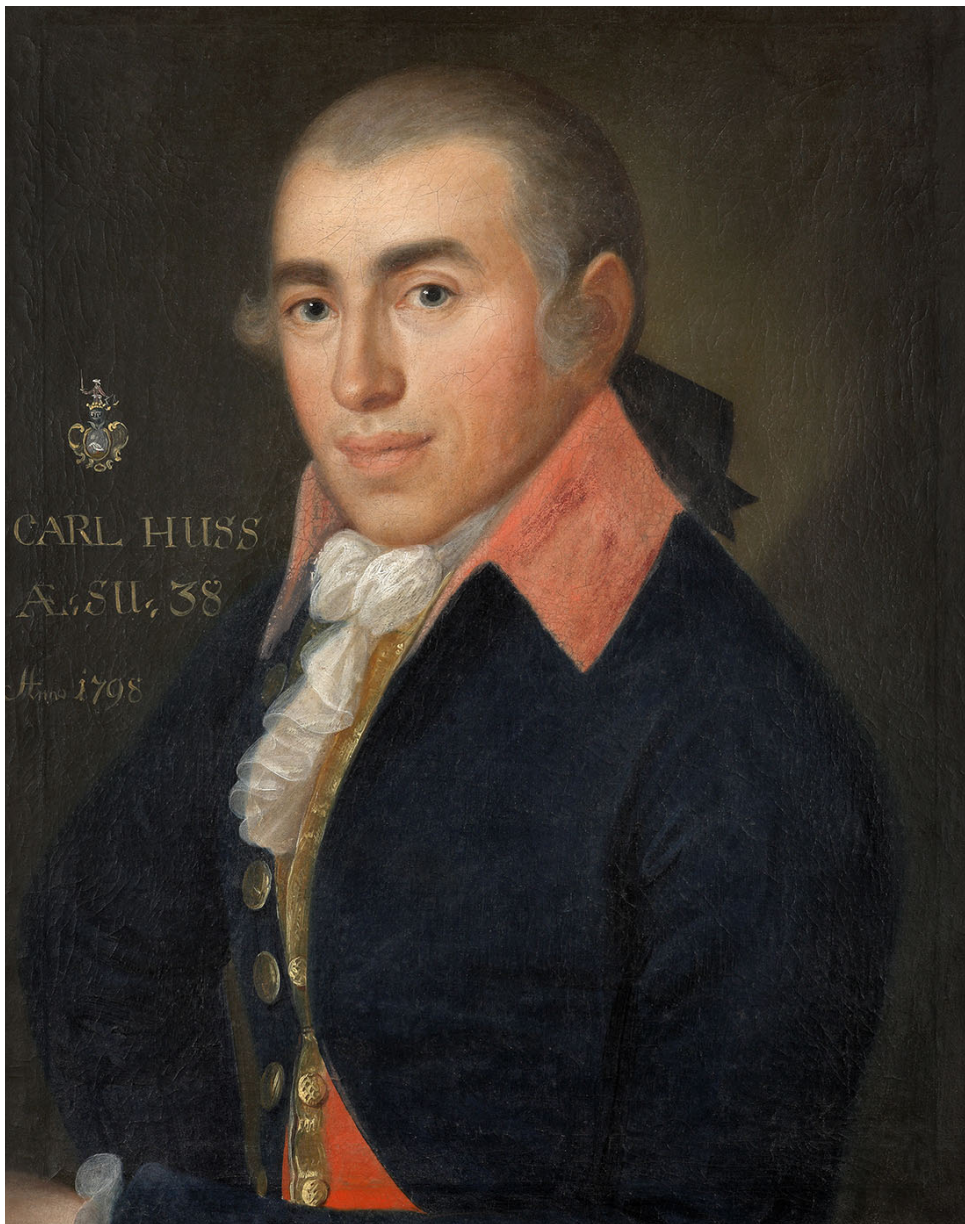
Fig. 1.2
Klemens Wenzel Nepomuk Lothar
Prince Metternich, 1841, author:
Eduard von Heuss, Inv. No. KY 1533
(Petr Kříž, NPÚ – State Castle
Kynžvart).

kustoda sbírek. Tu představoval právě již bývalý kat Huss, který hosty rozmanitými kolekcemi osobně provázel. Byl to také Huss, kdo muzeum pojmenoval jako Metternichovský knížecí kabinet mincí, minerálů, zbraní a umění – „Hochfürstlich von Metternichsches Mineralien- Waffen- und Kunst-Cabinet“ (Huss 1828) – a kdo rovněž založil návštěvní knihu „Einschreib-Buch, das Fürstlich von Metternichsches Münz- und Mineralien-Cabinet zu Königswart für die besuchenden Fremden“ (Kancelářova knihovna, č. 27-A-1). Díky této knize známe jména více či méně významných osobností, které si jedno z prvních veřejně přístupných muzeí v Evropě prohlédli. V jejich osobních dokumentech se pak můžeme dočíst o jejich dojmech a předmětech, které je zaujaly (Krickel 1834; Carus 1846; Kratzmann 1850). Přitom exkluzivitou mezi vystavenými exponáty již tehdy vynikaly diplomatické dary mocného místodržícího Egypta Muhammada Alího Pašy (1769–1849).

Počátky Metternichovy egyptologické sbírky v kynžvartském muzeu

Ačkoliv mnohými citovaný spisovatel Ladislav Fuks ve své prvotině *Zámek Kynžvart – historie a přítomnost* tvrdí, že Muhammad Alí „v roce 1828 věnoval kancléři Metternichovi všechny

Obr. 1.3
Karl Huss, později první kustod Metternichova muzea na Kynžvartě, 1798 (Petr Kříž, NPÚ – Státní zámek Kynžvart).

Fig. 1.3
Karl Huss, later the first keeper of the Metternich museum in Kynžvart, 1798 (Petr Kříž, NPÚ – State Castle Kynžvart).

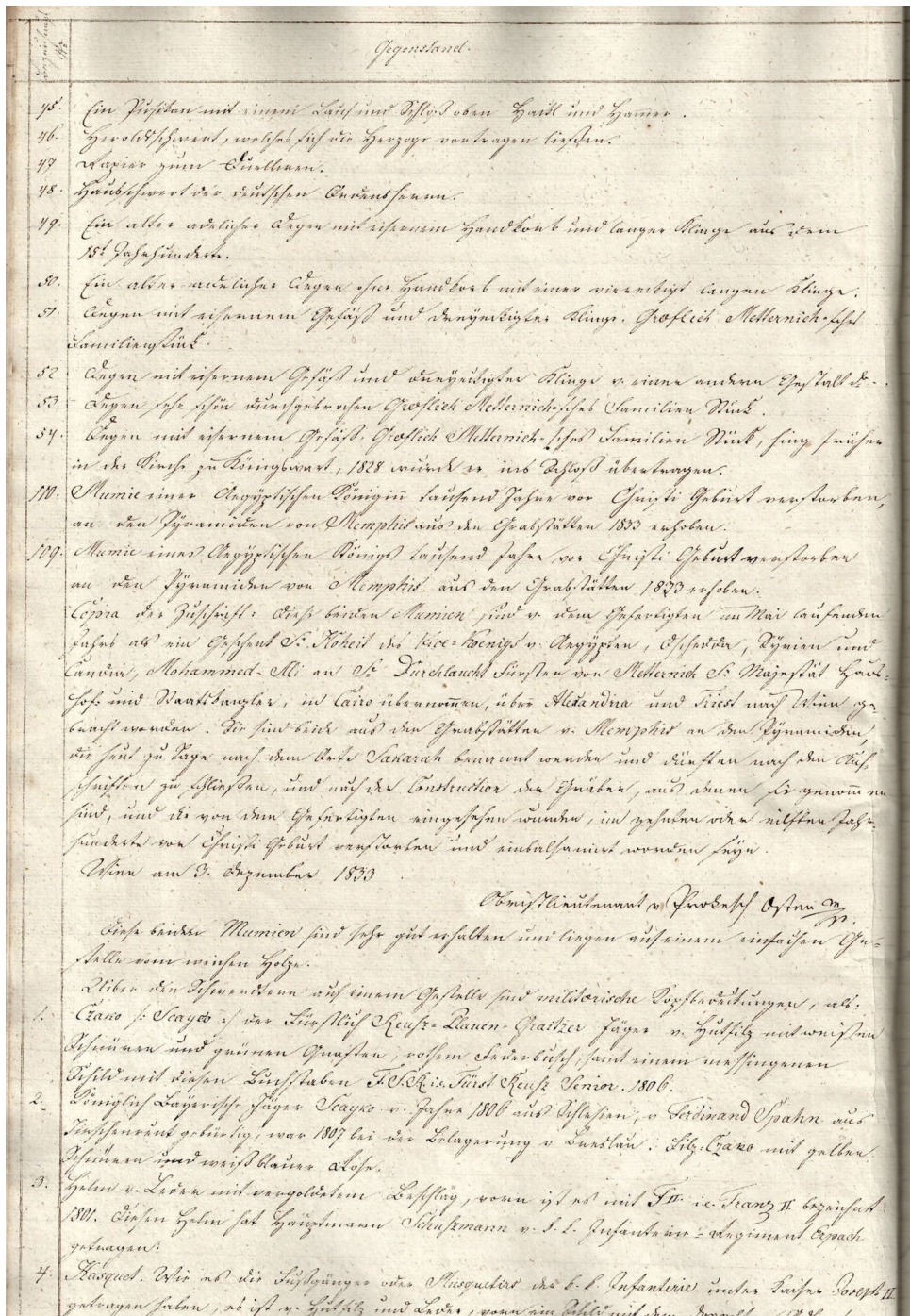
who wished to win his favor presented him with gifts interesting enough to be exhibited later. Already in 1802, at the very beginning of Metternich's diplomatic career, the Austrian orientalist and later president of the Austrian Academy of Sciences, Joseph Hammer-Purgstall (1774–1856), mentioned that he had given the future Chancellor, who was "passionately interested in antiquities, a handful small Egyptian amulets that can be found in mummies" (Bachofen von Echt 1940: 126).

Although this was an early-stage personal gift, it illustrates very well Metternich's interest, which eventually led to the establishment of the Kynžvart Museum. However unprofessional this interest was, as some contemporary art historians describe it (e.g., Petřeková 2014), Metternich cannot be denied the significant formative influence he could and did exercise on the basis of his socio-political position. At the same time, he was personally involved in many associations and societies. Among the most important ones, it is possible to name the Vienna Academy of Arts (he became a curator there in 1810) or his membership of *Instituto di corrispondenza archeologica* (the present-day German Archaeological Institute) from 1832, whose operation was financed by the Prussian state. In 1841, he even became its president (Dufková – Ondřejová 2006: 45). In addition to that, he expanded his knowledge through

Obr. 1.4
Inventář Joachima Auera. Pod čísly 110 a 109 jsou zaznamenány obě mumie, společně s opisem dopisu Prokesche von Ostena, 1840, signatura 27-C-18/2, inv. č. KY 18756 (Petr Kříž, NPÚ – Státní zámek Kynžvart).

Fig. 1.4
Inventory by Joachim Auer. Entries Nos. 110 and 109 recorded two mummies and provided a copied text from a letter by Prokesch von Osten, 1840, Signature 27-C-18/2, Inv. No. KY 18756 (Petr Kříž, NPÚ – State Castle Kynžvart).

předměty egyptologického oddělení“ (Fuks 1958: 122), zaslouží si vznik Metternichovské sbírky bližší zkoumání. Jak se stává, minulost může být složitější, než se zdá či než ji chceme vidět. To platí i v případě původu kynžvartských egyptologických sbírek. Bylo by proto hříchem nevytřížít dochované archivní materiály, zejména inventární soupisy Metternichových kustodů Karla Husa, Joachima Auera a profesora Paula Ratha (1807–1887), které v mnoha případech obsahují detailní informace o původu předmětu, jeho hodnotě, kurýrovi či dárci, datum umístění do muzea a v neposlední řadě i stručný popis. K jednomu předmětu lze navíc dohledat i vícero zápisů z různých období. Tyto údaje spolu s částečně dochovaným historickým číslováním umožňují ve valné většině případů propojení dochovaných předmětů s informacemi o jejich původu. Současně přinášejí také informace o předmětech, které se ve sbírce nedochovaly.

a constant flow of up-to-date information, and he cultivated his mind through lively discussions with many scholars, artists and intellectuals (Fig. 1.2).

As for the establishment of the castle museum, the key moment was the purchase of the already well-known collection of Karel Huss (1761–1838; Fig. 1.3), an executioner from Cheb (document, Inv. No. KY 34375), which took place on September 8, 1828 (*Einschreib-Buch, das Fürstlich...*, Chancellor's Library, No. 27-A-1). These objects, related to regional history, numismatics and mineralogy, constituted the basis of the later museum's collections. It is not an overstatement to say that this was a starting point for the museum, for without Huss' collection, Metternich would probably never have decided to open his own castle museum, at least not so soon, because he was planning a complete reconstruction of Kynžvart Castle with the help of the Viennese architect Pietro Nobile (1774–1854). The Castle underwent the proposed reconstruction in the 1830s (Petrasová 2014: 43).

When the museum was opened, the Prince added his own collected minerals, coins, and art objects to Huss' collection; this, however, was not meant to be the final state of the exhibits on display. Through a diligent correspondence, the two men continued to expand the collections (Humeníková 1998: 73–75, Bohatý – Velebil 2017: 6–8). At the same time, the castle museum was becoming well-known, not only thanks to the figure of its owner, but also thanks to its greatest rarity – the custodian of collections. This function was held by the former executioner Huss, who personally organized guided tours to present the diverse collections. Moreover, it was Huss who named the museum as “Metternich's Princely Cabinet of Minerals, Weapons and Art” (Hochfürstlich von Metternichsche Mineralien- Waffen- und Kunst-Cabinet; Huss 1828). In addition to that, he put out the visitors' book (Registration book of Metternich's Princely Cabinet of Coins and Minerals in Kynžvart for visiting strangers; *Einschreib-Buch, das Fürstlich von Metternichsche Münz- und Mineralien-Cabinet zu Königswart für die besuchen Fremden*, Chancellor's Library, No. 27-A-1). Thanks to it, we know the names of more or less important people who visited one of the first publicly accessible museums in Europe. Through these personal documents, we are able to learn more about their impressions and the objects that interested them (Krickel 1834, Carus 1846, Kratzmann 1850). As for the objects on display, even then, the diplomatic gifts from Muhammad Ali Pasha (1769–1849), the governor of Egypt, stood out because of their exclusiveness.

Beginnings of the Metternich Egyptological Collection in the Kynžvart Museum

Although the much-quoted writer Ladislav Fuks in his first work *The Kynžvart Castle – Its History and Present* claims that Muhammad Ali “donated all the objects of the Egyptological department to Chancellor Metternich in 1828” (Fuks 1958: 122), the origins of the Metternich's collection deserve a closer examination. As it happens, the past can be more complex than it seems or than how we want to see it. This is also the case of the Egyptological collections in Kynžvart. Therefore, it would be a sin not to consult the surviving archival records, especially the inventories of Metternich's custodians – Karl Huss, Joachim Auer, and professor Paul Rath (1807–1887) –, which, in many cases, contain detailed information on the origin of the particular object, its value, the messenger or the donor, the date it was acquired and, last but not least, its brief description. Furthermore, it is possible to trace multiple entries from different periods for a single object. These records, together with the partially preserved historical numbering, make it possible, in the vast majority of cases, to connect the objects with information on their origin. At the same time, they also provide information on objects that have been lost to history.

According to the analysis of the sources, when the museum was opened, there was no department of Egyptology at all. In his catalogue, in the chapter on the Egyptian, Roman, and German antiquities of various kinds entitled “IX. Egypt: Roman: and German antiquities of various: types” (IX. Egÿpt: Roman: and German antiquities of various: types), Huss mentions two Egyptian idols. He considers the idol number one, which he obtained from a botanist and a traveler Franz Wilhelm Sieber (1789–1844) in 1819, to be an object from the Theban catacombs; the second Egyptian idol was supposedly red in color and made of an unspecified porcelain material (Huss 1828: fo. 24).

However, there is a problem with the clarity of the Egyptological collection's catalogue, which lies in the fact that Huss included objects of different types and provenance into the

Z analýzy pramenů vyplývá, že při otevření muzea nelze ještě o nějakém egyptologickém oddělení hovořit. Huss zmiňuje ve svém katalogu ve společné kapitole Egyptských, římských a německých starožitností různého druhu „IX. Egypt: röm. und deutsche Alterthümer von Verschied. Arten“ (tj. „egyptské, římské a německé starožitnosti různého druhu“) hned zkraje dva egyptologické idoly. Idol s číslem jedna považuje za předmět z thébských katakomb a získal jej od botanika a cestovatele Franze Wilhelma Siebera (1789–1844) v roce 1819, druhý egyptský idol má být červené barvy a vyrobený z blíže neurčené porcelánové hmoty (Huss 1828: fo. 24).

Problémem přehlednosti katalogizace egyptologické sbírky v rané fázi muzea je skutečnost, že Huss do stejné skupiny zapsal i předměty odlišného druhu a provenience. Do konce svého působení na zámku tak učinil v případě 122 předmětů. Jeho třídění je nanejvýš volné, příkladem jsou exemplář „Žandovské tabatěrky“ rytce Johanna Geislera pod číslem 114 nebo „velmi pěkně oblečená“ figurína čínského mandarína na posledním místě seznamu zařazené do stejné skupiny. Stojí za zmínku, že jeho jediné dva egyptské „Mummien-Idollen“ jsou uvedeny na prvních dvou místech seznamu mezi 57 položkami, které s vysokou dávkou pravděpodobnosti jsou výčtem toho, co z této skupiny Huss uspořádal k otevření muzea na Kynžvartě. Většinu z těchto předmětů, možná dokonce všechny, tak získal dříve vlastní akvizicí a do Kynžvartu dovezl (Huss 1828: fo. 24–28; Humeníková 1998: 71–73; Bohatý – Velebil 2017: 8).

Zápisy starožitností v rozmezí čísel 58–122 jsou provedené (oproti položkám 1–57) charakteristickým Hussovým rukopisem a při podrobnějším průzkumu lze zjistit, že se jedná o záznamy z různých časových období. Jedná se tedy o přírůstkové zápisy z let 1828–1838. Mezi nimi se nachází nejen starožitnosti spojené s rodem Metternichů, ale i další akvizice včetně těch s proveniencí Egypt – obou rakví s mumiemi a samostatné mumifikované hlavy. Doplnující informace k přijetí rakví mumií do sbírek ovšem tento katalog nepřináší. Odtud Ladislav Fuks nejspíš odvodil, že se jednalo o akvizici z roku 1828, když není u položek uvedeno jiné vrocení než na titulu inventáře. Jinou situaci však nacházíme v inventáři kustoda Auera, který převzal zodpovědnost za sbírky po Hussově smrti. Auer byl zámeckým kaplanem a Hussovým asistentem. Ve svém inventáři, který má charakter úředního protokolu, uvedl opis autentizujícího dopisu rakouského diplomata Antona Prokesche von Ostena (1795–1876) z 3. prosince 1833 adresovaný Hussovi o původu egyptských mumií (Auer 1840: č. 109; obr. 1.4).

Metternich a Muhammad Alí Paša

Vztah kancléře Metternicha k egyptskému místodržícímu Muhammadu Alímu (obr. 1.5) plynul z rozsáhlých zájmů Rakouska v Osmanské říši. Ty byly jak geopolitické, tak hospodářské povahy. Ve vztahu k Egyptu se projevovaly obojím způsobem. V první rovině narážela Metternichova snaha o zachování celistvosti Osmanské říše na ambice Muhammada Alího. Tento mimořádně mocný muž spravoval Egypt od roku 1805 a díky mnoha reformám z něj učinil vnitřně konsolidovanou a prosperující provincii sultánova uvadajícího impéria. I s pomocí zahraničních poradců se Muhammadu Alímu podařilo centralizovat moc, zvýšit státní příjmy a vybudovat moderní armádu evropského typu. Svoji ekonomickou a vojenskou moc pak využil k expanzi, kdy do počátku 20. let 19. století ovládl nilský Súdán a velkou část Arabského poloostrova. Zisky z nově dobytých území pak opět investoval do rozvoje ozbrojených sil. Díky tomu se stal velmi mocným a nebezpečným soupeřem pro samotného sultána (Šedivý 2008: 94–95).

Obavu z možného mocenského střetu mezi Alexandrií a Konstantinopolí mimo jiné podporovala realizace egyptské zahraniční politiky nezávislé na sultánově vůli (obr. 1.6). Muhammad Alí si vůči evropským státům počínal jako fakticky nezávislý vládce a evropské konzulové v Egyptě reálně plnili roli diplomatických zástupců. Snaha o provádění vlastní zahraniční politiky s sebou nesla i distribuci darů mezi evropské panovníky a státníky s cílem získat jejich přízeň. Nepochybně nejznámějším projevem byla takzvaná „žirafí politika“, kdy Muhammad Alí poslal žirafy do Paříže, Londýna a Vídně. Do rakouského hlavního města toto exotické zvíře dorazilo v roce 1828 a vyvolalo senzací mezi místním obyvatelstvem. Jelikož se jednalo o oficiální dar císaři Františku I. (vládl 1792–1835), byla umístěna v zoologické zahradě schönbrunského zámku (Šedivý 2013: 464). Na oplátku císař poslal Muhammadu Alímu soubor reprezentativních darů. Jednalo se o sadu luxusních rakouských výrobků

Obr. 1.5
Egyptský místokráľ Muhammad Alí,
1841; inv. č. KY 02524a3 (Petr Kříž,
NPÚ – Státní zámek Kynžvart).

Fig. 1.5
Egyptian Viceroy Muhammad Ali,
1841; Inv. No. KY 02524a3 (Petr Kříž,
NPÚ – State Castle Kynžvart).

same group. By the end of his time at the Castle, he had recorded 122 objects in this way. His classification is at most loose, an example being the *Žandov cigarette case* by the engraver Johann Geisler (number 114), or the *very nicely dressed Chinese mandarin figure*, which was at the last place in the list; both objects were included in the same group.

It is worth noting that his only two Egyptian idol mummies (“Mummien-Idollen”) are listed as number one and number two among 57 items that, with a high degree of probability, were the objects that were selected and arranged by Huss for the opening of the Kynžvart Museum. Most of these objects, perhaps even all of them, he thus acquired himself earlier and brought to Kynžvart (Huss 1828: fo. 24–28; Humeníková 1998: 71–73; Bohatý – Velebil 2017: 8).

As for the antiquities ranging from number 58–122, these are (compared to items 1–57) made in Huss’ characteristic handwriting; a closer examination reveals that they were recorded in different periods of time. Therefore, these are accession entries from 1828–1838, which include not only antiquities connected with the Metternich family, but also other acquisitions, including those of Egyptian provenance; both coffins with mummies and an isolated mummified head. This catalogue, however, does not provide any additional information on the acquisition of the mummies. Ladislav Fuks thus probably deduced that the acquisition took place in 1828, for the particular items are not accompanied with any date except the one stated in the title. The inventory of Auer, who took over the responsibility for

Obr. 1.6
Sultán Osmanské říše Mehmed II.,
1837, Marras, inv. č. KY 2524a4 (Petr
Kříž, NPÚ – Státní zámek Kynžvart).

Fig. 1.6
Sultan Mehmed II of the Ottoman
Empire, 1837, Marras, Inv. No. KY
2524a4 (Petr Kříž, NPÚ – State Castle
Kynžvart).

doplněných 300 lahvemi tokajského. Ty dorazily do Alexandrie v listopadu 1829 a byly vystaveny v audienčním sále pod názvem Rakouská výstava. Dary z výstavy se těšily vysoké popularitě zejména mezi manželkami Muhammada Alího (Sauer 1971: 242–244). Tento krok byl motivován snahou o upevnění korektních vztahů s místodržícím osmanské provincie, se kterou mělo Rakousko rozsáhlou obchodní výměnu. Ve 30. letech se dokonce stalo největším evropským importérem egyptské bavlny. Do egyptských přístavů také připlouvalo mnoho rakouských obchodních lodí (Šedivý 2013: 448).

Přítom to byl Metternich, kdo ze své pozice rakouského kancléře a ministra zahraničí nejenže směřoval rakouskou zahraniční politiku a s ní úzce související obchodní zájmy, ale také se zodpovídal a prakticky zajišťoval (chodem svého úřadu) jednotlivé transporty darů a navrhoval jejich obsah. Jakým způsobem se podílel na přípravě císařských darů, je zřejmé z dochované korespondence ve Vídeňském archivu. Metternich fungoval jako prostředník v komunikaci mezi Muhammadem Alím a Františkem I., byl aktivním a realizujícím prvkem jejich následných dohod. Metternichovy role si byl Muhammad Alí vědom, proto již k dopisu císaři o odeslání žirafy přiložil žádost o víno z Metternichova porýnského panství v Johannisbergu. Metternich egyptskému místodržiteli vyhověl, načež od něj v roce 1831 obdržel dva arabské hřebce (obr. 1.7), dva kašmírové šály, zlatem vyšívané indické látky a balík Mokka kávy (Sauer 1971: 244; Šedivý 2013: 465). Že se nejednalo o jedinou diplomatickou výměnu darů mezi Muhammadem Alím a Metternichem dokazuje nejcennější část kynžvartské egyptologické sbírky, jmenovitě slavná Metternichova stéla, která se nyní nachází v Metropolitním muzeu umění v New Yorku, a dvě mumie egyptských hodnostářů v dřevěných rakvích (Scott 1951).

Stéla z temně zeleného až černého kamene je unikátní svými dochovanými hieroglyfickými nápisy. Podle záznamů kustoda kynžvartského muzea Paula Ratha byla darována Muhammadem Alím knížeti Metternichovi již v roce 1828, což by z tohoto artefaktu činilo první dar místodržícího kancléři. Stéla byla nalezena na počátku 19. století při stavbě nádrže na vodu v klášteře františkánů v Alexandrii (Golenischeff 1877: 1). Podle rakouského diplomata, rytíře Antona von Laurina (1788–1865), byla v Káhiře nabízena k prodeji za 4 000 zlatých konvenční měny (Rath 1850/51: č. 6). Laurin byl od roku 1834 rakouským generálním konzulem v Alexandrii a tuto informaci sdělil Rathovi při pozdější návštěvě zámku. Není známo, zda existoval zvláštní důvod kromě již probíhajícího kontaktu s rakouským dvorem, který